

RĘKOPISY LITURGICZNE OD XIII DO XV WIEKU
W BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ WE WROCŁAWIU

Rękopisami liturgicznymi nazywamy księgi używane w czasie odprawiania oficjalnej służby Bożej. Rozróżniamy księgi mszalne (sakramentarz, mszał, graduał, lekcjonarz, ewangeliarz, sekwencjarz), księgi do odmawiania modlitw kanonicznych (brewiarz, antyfonarz, lekcjonarz, homiliarz, psalterz brewiarzowy, kapitularz z kolektarzem, martyrologium, hymnarz) oraz księgi liturgicznych czynności biskupa i duszpasterza (pontyfikał, benedykcjonał, rytuał czyli agenda, processionale). Do tej grupy ksiąg ściśle liturgicznych dochodzą kodeksy rubrycystyczne, podające porządek służby Bożej dla kleru diecezjalnego (liber ordinum) wzgl. zakonnego (liber usuum, consuetudines). W niniejszym wykazie dodaliśmy poza tym komentarze do hymnów i sekwencji (expositio hymnorum et sequentiarum), mszały, psalterze i modlitewniki przeznaczone dla osób świeckich i pisane czasem w języku narodowym. Pozycje te nie należą wprawdzie do oficjalnych ksiąg liturgicznych, ale zawierają teksty liturgiczne będące przedmiotem badań i dlatego zostały tu również uwzględnione. Natomiast pominięto narazie liczne fragmenty liturgiczne, rozrzucone po różnych rękopisach i starodrukach w formie wklejek, zszywek itp.

Rękopisami liturgicznymi zajmowała się dotychczas najwięcej historia sztuki, o ile księgi były iluminowane. Ostatnio zabytki liturgiczne stały się przedmiotem zainteresowań badaczy różnych dziedzin, jak historia liturgii, średniowieczna poezja łacińska i muzyka kościelna, dramat liturgiczny, chronologia itd. Badania oparte na rękopisach liturgicznych rozszerzają w znacznej mierze naszą podstawę źródłową, i tak nie zbyt obfitą, jeśli chodzi o średniowiecze.

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (zbiory specjalne przy ul. św. Jadwigi 4, „na Piasku”) posiada chyba najbogatszy w Polsce zasób rękopisów liturgicznych¹, na który składają się zbiory różnych

¹ M. Walter: Zbiory rękopiśmienne Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, „Sobótka”. R. 14: 1959 s. 592—95.

bibliotek przedwojennych, jak d. Biblioteka Uniwersytecka (Staats- und Universitätsbibliothek)², d. Biblioteka Miejska (Stadtbibliothek)³, d. Biblioteka przy kościele św. Piotra i Pawła w Legnicy (Kirchenbibliothek zu St. Peter und Paul, Liegnitz), d. Biblioteka Gimnazjum Katolickiego w Kłodzku (Bibliothek des kath. Gymnasiums zu Glatz) i inne⁴.

Rękopisy liturgiczne d. Biblioteki Uniwersyteckiej pochodzą ze śląskich klasztorów, kolegiat i innych fundacji kościelnych⁵, które uległy kasacie w r. 1810⁶. Poszukiwaniom służą: pobieżny rękopiśmienny inwentarz Friedricha z r. 1823, dwa zeszyty drukowanego katalogu z r. 1938/39 i rękopiśmienny katalog W. Göbera sprzed r. 1945. O stanie obecnym działu rękopisów informuje ewidencja sygnaturowa rękopisów (na kartkach).

Niniejszy wykaz nie jest katalogiem, ma on jedynie służyć jako wstępna informacja badaczom pozamiejscowym, nie orientującym się nieraz we wrocławskich zasobach rękopisów liturgicznych. Im więcej specjalistów w różnych dziedzinach zajmie się tymi zabytkami, tym więcej będzie można po pewnym czasie dorzucić nowych szczegółów i kryteriów do rozpoznania niektórych dotychczas tylko pobieżnie określonych kodeksów (brak np. opisu oprawy, notacji muzycznej, glos itp.).

Serdeczne podziękowanie składam Pracownikom działu rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, a zwłaszcza p. dr M. Walterowi za życzliwą pomoc przy opracowaniu tego skromnego wykazu.

² F. Milka u: Die Königliche und Universitätsbibliothek. W: „Festschrift zur Feier des hundertjährigen Bestehens der Universität Breslau”. Bd. 1—2. Breslau 1911; Staender: Die Handschriften der Königlichen und Universitäts-Bibliothek zu Breslau. „Zeitschr. f. Gesch. u. Alt. Schles.” Bd. 33: 1899 s. 1—66.

³ Rękopisy d. Biblioteki Miejskiej wcielono w r. 1947 do obecnej Biblioteki Uniwersyteckiej; por. M. Walter, jw. s. 593. Wykaz rękopisów liturgicznych XIII—XV w. d. Biblioteki Miejskiej, obecnie Biblioteki Uniwersyteckiej, zestawił ks. W. Schenk: „Rocz-i teol.-kan.” T. 6: 1959 z. 3 s. 77—98. W listopadzie 1959 odnaleziono mszał wrocławski z r. 1480, sygn. M 1147, opis u Klossa s. 160 n, 217; na s. 95 wykazu wkradł się błąd: rps M 1194 nie jest antyfonarzem, lecz gradualem; przy literaturze należy dodać: Kloss s. 219.

⁴ Kilkaset rękopisów, w tym blisko 100 liturgicznych, zabezpieczonych przez władze radzieckie w r. 1945 i w ten sposób zachowanych od zniszczenia w okresie pofrontowym, wróciło do Wrocławia w r. 1958 z Bibl. im. W. Lenina w Moskwie. Kodeksy rewindykowane pochodzą z d. Bibl. Uniw. oraz z Muzeum Przemysłu Artystycznego i Starożytności we Wrocławiu.

⁵ Por. H. Hoffmann: Schlesische Kirchenbüchereien. „Archiv. f. schles. Kirchengeschichte”. Bd. 4: 1939 s. 122.

⁶ Rękopisy otrzymały wtedy od komisarza J. G. Büschinga naklejkę proveniencyjną, tzw. Büschingszettel.

SKRÓCENIA CZĘŚCIEJ CYTOWANEJ BIBLIOGRAFII

- Badecki = K. B a d e c k i: Znaki wodne w Księgach Archiwum Miasta Lwowa 1382—1600. Lwów 1928.
- Bauch, Schlesien = G. B a u c h: Schlesien und die Universität Krakau im XV und XVI Jahrhundert. „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens”. Bd. 41: 1907.
- Bauch, Schulwesen = G. B a u c h: Geschichte des Breslauer Schulwesens vor der Reformation. W: „Codex diplomaticus Silesiae”. Bd. 25. Breslau 1909.
- Bersohn = M. B e r s o h n: O iluminowanych rękopisach polskich. Warszawa 1900.
- Briquet = C. M. B r i q u e t: Les filigranes. Dictionnaire historique des marques du papier des leur apparitions vers 1282 jusqu'en 1600. 2 ed. T. 1—4. Leipzig 1923.
- Chevalier = U. C h e v a l i e r: Repertorium hymnologicum. Catalogue des chants, hymnes, proses, sequences, tropes en usage dans l'église latine depuis les origines jusqu'a nos jours. T. 1—5. Louvain 1892—1921.
- Chroust = A. C h r o u s t: Monumenta paleographica. Serie 3. Bd. 2. Leipzig 1935.
- Dobrowolski = T. D o b r o w o l s k i: Sztuka na Śląsku. Katowice 1948.
- Katalog Göbera = Rękopiśmienny katalog W. G ö b e r a sprzed r. 1945, obejmujący rękopisy d. Bibl. Uniw. we Wrocławiu (niekompletny).
- Gottschalk = J. G o t t s c h a l k: Das Totenbuch der Altaristenbruderschaft von Maria Magdalena zu Breslau ca 1454—1524. „Archiv. f. schles. Kirchengeschichte”. Bd. 6: 1941 s. 127—185.
- Grünhagen, Nachlese = C. G r ü n h a g e n: Annalistische Nachlese 1227—1450. „Zeitschr. f. Gesch. u. Alt. Schles.” Bd. 9: 1868 H. 1 s. 182—190.
- Grünhagen, Protokolle = C. G r ü n h a g e n: Protokolle des Breslauer Domkapitels. Fragmente aus der Zeit 1393—1460. Tamże. Bd. 5: 1863 H. 1 s. 118—159.
- Jungnitz = J. J u n g n i t z: Das Breslauer Brevier und Proprium. Breslau 1893.
- Kloss = E. K l o s s: Die schlesische Buchmalerei des Mittelalters. Berlin 1942.
- Klapper, Nothelfer = J. K l a p p e r: Die Vierzehn Nothelfer im deutschen Osten. „Volk und Volkstum. Jahrbuch für Volkskunde”. Bd. 3: 1938 s. 158—192.
- Klapper, Volksschauspiel = J. K l a p p e r: Das mittelalterliche Volksschauspiel in Schlesien. „Mitt. d. schles. Gesellschaft f. Volkskunde”. Bd. 29: 1928 s. 168—216.
- Kuchendorf = C. K u c h e n d o r f: Das Breslauer Kreuzstift in seiner persönlichen Zusammensetzung von der Gründung (1288) bis 1456. Breslau 1937.

- Pfeiffer = G. Pfeiffer: Das Breslauer Patriziat im Mittelalter. Breslau 1929. W: „Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte”. Bd. 30.
- Piekosiński = F. Piekosiński: Wybór znaków wodnych z XV stulecia. Kraków 1896.
- Podlacha = Wł. Podlacha: Miniatury śląskie do końca XIV wieku. W: „Historia Śląska”. T. 3. Kraków 1936 s. 136—246.
- Rother = C. H. Rother: Aus Schreibstube und Bücherei des ehemaligen Zisterzienserklosters Heinrichau. „Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens”. Bd. 61: 1927 s. 44—81.
- Sawicka = St. Sawicka: Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych. Warszawa 1952.
- Schenk, św. Stanisław = Ks. W. Schenk: Kult liturgiczny św. Stanisława Biskupa na Śląsku. Lublin 1959.
- Schenk, św. Tomasz = Ks. W. Schenk: Zagadnienie zależności kultu św. Stanisława Biskupa od kultu św. Tomasza Kantuaryjskiego w świetle śląskich rękopisów liturgicznych. „Roczniki teologiczno-kanoniczne”. T. 4: 1957 z. 1 s. 73—85.
- Schultz, Maler-Innung = A. Schultz: Urkundliche Geschichte der Breslauer Maler-Innung in den Jahren 1345 bis 1523. Breslau 1866.
- Schultz, Stadtschreiber = A. Schultz: Die Breslauer Stadtschreiber im 14 und 15 Jahrhundert. „Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthums Schlesiens”. Bd. 10: 1870 s. 131—157.
- Schultz—Grünhagen = A. Schultz, C. Grünhagen: Annalistische Nachlese 1449—1500. Tamże. Bd. 9: 1868. H. 2 s. 373—388.
- Verzeichnis = Verzeichnis der Handschriften im deutschen Reich. Teil 1: Die Handschriften der Staats- und Universitätsbibliothek Breslau. Bd. 1. Lief. 1—2. Leipzig 1938/39.
- Wojtkowski = Ks. J. Wojtkowski: Wiara w Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marii Panny w Polsce w świetle średniowiecznych zabytków liturgicznych. Lublin 1958.

WYKAZ RĘKOPISÓW LITURGICZNYCH OD XIII DO XV WIEKU
W BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ WE WROCŁAWIU
(BUWr)

IF 45 — Kodeks teologiczno - kanoniczny

Expositio hymnorum et sequentiarum (k. 142—320).

Łac., pierwsza poł. w. XV, pap. i kilka kart perg., k. 396, 28,5 x 21 cm.

Pochodzenie: Z kościoła Bożego Ciała (Joannitów) we Wrocławiu. — Notatka: Liber ecclesie Corporis Christi Wratislaviensis ordinis s. Joannis (k. 142—143 i passim). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Corporis Christi Kirche in Breslau.

Wiek: Znaki wodne z XIV i pocz. XV w. (Briquet nr 3226 z lat 1363—70, nr 14627 — 29 z lat 1386—88, nr 4631 z r. 1415).

Bibliografia: Verzeichnis s. 49.

IF 75 — Kodeks teologiczny

Expositio hymnorum (k. 139—203).

Łac., r. 1413, pap., k. 204, 30 x 21 cm.

Pochodzenie: Z katedry nyskiej po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Doms zu Neisse.

Wiek: Kolofon: Expliciant dicta istius nescio cuius a. d. 1413 (k. 203 v).

Bibliografia: Verzeichnis s. 75.

IF 93 — Kodeks filologiczny (słowniki)

Expositio sequentiarum (k. 236—259).

Łac. i staroniem., w. XIV/XV, pap., k. 342, 30,5 x 21,5 cm.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr. Notatka: Catalogo Canonic. Regul. Sagani ad D. V. inscriptus (k. 1r, XVII w.). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan.

Wiek: Kodeks pochodzi wg katalogu (zob. niżej) z drugiej poł. XIV w.; Expositio sequentiarum napisano jednak na młodszym papierze: znak wodny — Briquet nr 15659 (odmiana) z lat 1415-27.

Bibliografia: Verzeichnis s. 95—96; Wojtkowski s. 9.

IF 203 — Kodeks teologiczny

Expositio hymnorum (k. 259—359).

Łac., r. 1465, pap., k. 444, 30,5 x 22 cm.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan.

Wiek: Kolofon: In vigilia corporis Christi finitus est liber ympnorum Anno incarnationis domini 1465 per mathiam Ade altaristam in Warthinberg etc. Deo sit honor et gloria ejusque genitrici.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 341 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1407, perg., k. 387, 46 x 33,7 cm, ilum., brak kalendarza.

Pochodzenie: Kodeks jest głównym dziełem Mikołaja z Nysy i był własnością klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu, skąd przeszedł po roku 1810 do BUWr. — Kolofon na k. 383 r: Anno Domini Millesimo Quadringentesimo VII° comparatus est liber iste scil. missalis ad honorem Dei omnipotentis sueque genetricis Marie et sanctorum martirum et confessorum Augustini, Eustachii atque Vincencii episcopi et martyris et omnium sanctorum per venerabilem patrem dominum Johannem Hartlib Abbatem Canonicorum Regularium monasterij sancti Vincencii extra muros wrat. ordinis premonstratensis.. et scriptus per Nicolaum de Nyssa qui libenter bonam cerevisiam bibit, malam autem invitus potavit. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vinzenz zu Breslau.

Wiek: Rps pochodzi wg kolofonu i iluminacji z r. 1407 (Kloss, Dobrowolski).

Bibliografia: Bersohn s. 37; Chroust Taf. 618 (fotokopia k. 160 r); Dobrowolski s. 185; Katalog Göbera; Sawicka s. 65; Schenk, św. Stanisław, passim; Schultz, Maler-Innung s. 185; Wojtkowski s. 9.

O Mikołaju z Nysy: Kloss s. 94 przyp. 117; K. Morawski: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kraków 1900 s. 268 (rektor U. J. w r. 1421); Schultz, Stadtschreiber s. 162 (Nicolaus des appts schreiber zu S. Vincencien, w r. 1408); Bauch, Schulwesen s. 90—91 (scholastyk i proboszcz przy kościele św. M. Magd, w r. 1443), s. 92 (oficjał w r. 1434), s. 172 (1403 stud. U. J., 1408 mgr, 1417 adwokat w kurii wrocł., 1421 rektor U. J., 1422 kanonik wrocł., 1430—1436 vicarius in spiritualibus, 1432/33 dziekan kapituły wrocł., 1433—1436 kanclerz bpa, 1434—1443 scholastyk przy kościele św. M. Magd.); Bauch, Schlesien s. 107 (życiorys Mikołaja Goltberg z Nysy); H. Hoffmann: Die Geschichte des Breslauer Alumnats. Breslau 1935 s. 20 (Mikołaj z Nysy jako rektor szkoły katedralnej we Wrocł.); J. Muczowski: Statuta nec non liber promocionum philosophorum ordinis in universitate studiorum jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849. Cracoviae 1849 s. 6 (baccal. art. 1408); A. Karbowski: Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich. T. 2 (1364—1432). Petersburg 1913 s. 239 nr 87 (o studiach w Krakowie i stopniach akad., 1412—1416 alterzysta u św. Barbary w Krak.); Genealogię rodziny Hartlieb zestawiał Pfeiffer s. 329.

IF 342 — Missale Wratislaviense

Łac. ok. r. 1421, perg., k. 236, 40 x 26,5 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Notatka na k. 236 v: Anno Domini Millesimo Quadringentesimo vicesimo primo ipso die beati Remigii dominus Johannes Premund hunc librum ecclesie collegiate s. Marie Majoris Głogovie donavit ac eundem ad vite sue tempus habebit, eo vero de medio sublato mox ad dictam ecclesiam collegiatam devolvatur. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Iluminacje są pracą wrocławskiego mistrza Jana z Żytawy i jego uczniów (Kloss).

Wiek: przed r. 1421 wg notaki j. w. i iluminacji. Późniejsze święta dopisano: de XIII auxiliatoribus, de transfiguracione Domini, Marie nivis, de presentacione Marie virginis.

Bibliografia: Dobrowolski s. 188; Katalog Göbera; Kloss s. 135, 192; Klapper, Nothelfer s. 161. Jan z Żytawy (Zittau), wykształcony w warsztacie Laurina z Klatowy, osiedlił się po roku 1410 we Wrocł., gdzie wykonał w latach 1415—1421 liczne prace iluminatorskie i wprowadził nowy styl malarstwa książkowego (Dobrowolski s. 188; Kloss s. 135); Pfeiffer s. 349 (tabl. genealogiczna rodziny z Żytawy, m. i. „Johannes scriptor”); Sawicka s. 66; Schenk, św. Stanisław, passim.; Wojtkowski s. 9.

IF 343 — Missale

Łac., r. 1422/24, perg., k. 307, 38,5 x 28 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr. — Kolofon na karcie 306v: Anno domini M^oCCCC^oXXI^o vigente (Göber czyta: urgente) errore execrabili et persecucione maxima in clerum hereticorum wicleph qui et hussite dicti sunt in terra Boemorum inceptum est hoc opus sub regimine venerabilis patris et domini abbatis Ludolphi in Zagano. Finitumque est anno domini ut supra XXIII° per manus fratris Martini canonicorum regularium in Rudnyez ibidem professi exulanti (Göber: exulati) vero in Zagano cum fratribus. Sub regimine venerabilis patris et domini abbatis Henrici cognomine (Göber: cognomento) Leslo eius-

dem monasterii in Zagano. — Na k. 227r iluminacja: św. Augustyn i opat Henricus Leslo (napis na wstędze). — Na k. 288 iluminacja: N. M. P. i klęczący pisarz, napis: Maria mater Dei miserere Martini rei. — Na k. 301v ilum.: N. M. P., na dolnym brzegu gęś, symbol Husa. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan.

Wiek: Rps wykonano wg kolofonu w latach 1422/24. — Iluminacje wykazują wpływ Jana z Żytawy (Kloss). — Ludolph był opatem 1394—1422, Henryk Leslo 1422/32 (A. Heinrich: Geschichte des Fürstentums Sagan. Teil 1. Sagan 1911 s. 488—501). — Późniejsze święta (m. in. in transfig. Domini, s. Bernardini) dopisano.

Bibliografia: „Ephemerides liturgicae”. A. 41: 1927 s. 446 (formularz Dnia Zadusz nego z własnymi tekstami); Katalog Göbera; Kloss s. 193; Sawicka s. 66—67; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 344 — Missale

Łac., r. 1423, perg., k. 254, 36,5 x 25 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr. — Notatki: Na k. 108r: Liber iste est canonicorum regularium in Sagano et est scriptus per fratrem Heynricum concanonicum ibidem sub Abbate Ludolfo. Orate deum pro ipsis. — Na k. 113v: Missale istud est canonicorum regularium in Sagano. — Na k. 229v: Heynricus Gubin concanonicus in Sagano scripsit hunc librum. Orate Deum pro eo. Benedictus Deus et benedicta Maria. amen. — Na k. 247r: Ad laudem et gloriam benedictae Trinitatis... finitus est liber iste: Anno domini millesimo quadringentesimo vicesimo tercio sub abbate domino Henrico anno servitutis ejus primo... — Na k. 253v spis ołtarzy w kościele Augustianów żagańskich z r. 1479 i 1501. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan.

Wiek: Wg kolofonu rps wykonano w r. 1423. Rps wykazuje podobieństwo do rpsu IF 343 z r. 1422/24. — Późniejsze święta dopisano m. in. de presentacione Marie, de invencionem pueri in templo, de transfig. Domini).

Bibliografia: Katalog Göbera; Klapper, Nothelfer s. 163; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 345 — Missale

Łac., r. 1424, perg., k. 235, 40,8 x 29 cm, ilum., brak kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Cystersów w Rudach Raciborskich, od XVII w. w Jemielnicy, przed r. 1823 do BUWr. — Kolofon na ostatniej karcie: Explicit secundus liber missalis, quem iterato comparavit religiosus vir et frater Nicolaus prior monasterii in Ruda ordinis Cystersiensium cum sua sorore Katharina dicta Pelkyowa civissa in Rathbor (!)... qui liber est finitus et correctus per manus Gabrielis notarii de Grecz reginae. Sub Anno domini M^oCCCC^oXXiii^o... tempore pestilenciali... (Grecz regina, Hradec Kral., Königsgrätz w Czechach). — Brak naklejki Büschinga. — Notatki Jana Nucius de Gorlytz opata jemielnickiego (pocz. XVII w.).

Wiek: Wg kolofonu rps ukończono w r. 1424.

Bibliografia: Katalog Göbera; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 346 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1436, perg., k. 252, 38,8 x 24 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Praca Mikołaja Czyrps z Bolesławca (D. śl.) dla kolegiaty w Głogowie. Rps przeszedł przed r. 1823 do BUWr. — Kolofon na k. 252r: Explicit missale comparatum per Bartholomeum de Gerisdorff scolasticum ecclesie collegiate sancte et gloriose Virginis Marie Glogovie maioris. Scriptum vero per Nikolaum Czyrps de Boleslavia finitum in die beati Augustini sub anno domini Millesimo Quadragesimo Tricesimo sexto... — Brak naklejki Büschinga. — Rubryka: sec. chorum wrat. (k. 173v). — Kalendarz śl.

Wiek: Wg kolofonu i iluminacji rps powstał w r. 1436 (Kloss).

Bibliografia: Katalog Göbera. — Kloss s. 144, 193. O Mikołaju z Bolesławca por. Schultz, Stadtschreiber s. 162 (Niclos Bunczlaw des Kenczlers Schreyber, pisarz miejski we Wrocławu, w r. 1420); Schultz, Maler-Innung s. 168 przyp. 1; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 347 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1459, pap., k. 232, 30,5 x 20,7 cm, skromnie ilum., kal.

Pochodzenie: Z kaplicy Wsz. Świętych w Lubieniu, od r. 1752 w klasztorze Dominikanów w Głogowie, po r. 1810 do BUWr. — Kolofon na k. 231v: Et est finitus proxima die sabbato post festum Margarethae virg. per manus domini Martini Scheyde altariste in sepultura foris oppidum Lobin et comparatus per eum anno domini M^oCCCCLjx. (Lobin = Lubień). — Notatka na k. 1: Conventus SS. Apostolorum Petri et Pauli Glogoviensis S. O. Praedicatorum, ab Adm. R. ac Ex. P. SS. Theologiae Magistro Michaelae Herbricht actuali Priore a praevericante Judaeo comparatus. Anno 1752, die 14. Februarii. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Dominikaner zu Glogau. — Kal. śl. — Rubryka: sec. chorum wratislaviensem (k. 153r).

Wiek: Wg kolofonu rps powstał w r. 1459; na drugą połowę w. XV wskazuje także materiał (pap.) oraz charakter pisma (kursywa gotycka). Dopisano formularz de presentacione b. Marie (po r. 1473).

Bibliografia: Katalog Göbera; Klapper, Nothelfer s. 163; K. Klose: Beiträge zur Geschichte der Stadt Lüben, Lüben 1924 s. 487 (Martin Scheide w r. 1447/48 przy kościele Wsz. Świętych w Lubieniu); Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 348 — Missale Wratislaviense

Łac., ok. 1420/30 i r. 1461/77, perg. i pap., k. 211 + 6 nb., 30 x 21 cm, ilum., bez kal. — Rps składa się z dwóch części: z kanonu (na perg.), ilum. przez szkołę Jana z Żytawy ok. 1420/30 i z mszału (na pap.) pisanego przez Jana Sartora w r. 1461.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr. — Kolofon na k. 210v: Scriptum per Johannem Sartoris subpriorem, Sub venerabili domino Symoni Arnoldi, Anno servitutis ejus duodecimo. Anno domini M^oCCCC^oLxj^o. Pro tunc coquinaris frater Baltazar Boden, orate pro eo. (Arnoldi był opatem Augustianów w Żaganiu w latach 1450—1462; por. A. Heinrich, jw. s. 506—511. — Johannes Sartoris de Bunzlaw był w latach 1410—30 beneficjatem przy kościele św. Mikołaja w Świdnicy; por. L. Radler; Die Präsentorie zu St. Nicolaus in Schweidnitz.

Bresl. 1936 s. 34. — Joh. Sartor występuje w dok. z r. 1452; por. E. Brzoska: Die Breslauer Diözesan-Synoden bis zur Reformation, ihre Geschichte und ihr Recht. Breslau 1939 s. 202). — Rubr.: sec. chorum wrat. (k. 140).

Wiek: Część pergaminowa wg iluminacji z lat 1420/30 (Kloss), część papierowa wg kolofonu z r. 1461 (uzupełn. z r. 1477, k. 211 r).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 193; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 349 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1463, perg., k. 266, 38,5 x 21 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Kodeks jest darem kanonika wrocławskiego i prepozyta opolskiego Andrzeja Scody dla kolegiaty w Głogowie w r. 1471, skąd przeszedł po r. 1810 do BUWr. — Kolofon na k. 1v: Andreas Scoda, canonicus wratislaviensis et prepositus Opoliensis comparavit hunc librum sub anno domini M^oCCCC^oLX^{ij}. Qui finitus et conscriptus est per me Augustinum Meingas de Tachaw in die s. Valentini mrs. — Na k. 1r notatka, że Andrzej Scoda „cantor ecclesie collegiate Głogovie majoris... hunc librum... donavit... predictae ecclesie” w r. 1471. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Rubr.: sec. chorum wrat. (passim).

Wiek: Wg kolofonu z r. 1463.

Bibliografia: Katalog Göbera; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9. O Andrzeju Scoda por. Kuchendorf s. 130 n. (studia w Krakowie, kan. wrocł. 1435—1473, kantor kolegiaty w Głogowie 1448—1462, †1473, pochowany w katedrze wrocł.), s. 31, 32, 53, 57, 63 (różne wiadomości o Andrzeju S.); E. Maleczyńska: Polskie tradycje naukowe i uniwersyteckie Wrocławia, Wrocław 1946 s. 30; Grünhagen, Protokolle s. 147, 154, 156 (występuje w protok. kap. wrocł. w latach 1435, 1449, 1460).

IF 350 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1466, pap., k. 189, 40,7 x 38,8 cm., kal.

Pochodzenie: Z Kożuchowa do kolegiaty w Głogowie, po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Rubryka: sec. chorum, wrat. (passim).

Wiek: Rps powstał w r. 1466, jak świadczy nota na k. 161r: Anno Domini M^oCCCC^oLXV^{jo} sabbato ante Marie Magdalene scriptum per Bartholomeum Hawgk Mansionarium in Freyenstad (Kożuchów). — Notatki z datami 1466 (k. 179v), 1468 (k. 7v), 1465 (k. 58v, na końcu Propr. de tempore). — Pismo: kursywa gotycka.

Bibliografia: Katalog Göbera; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 351 — Missale

Łac., w. XIII, inne w. XIV, perg., k. 258, 32 x 20 cm, ilum., kal. — Rps składa się z trzech części różnego wieku: z kalendarza ok. r. 1300, z mszału I bez Propr. SS. ok. r. 1320/30 (Kloss) i z mszału II (od k. 104) ok. 1250 r. (Kloss). Mszał II jest mszałem cysterskim (adn. p. dr Woronczaka) dostosowanym później do użytku kleru diecezjalnego (uzupełniono tekst kanonu: pro quibus tibi offerimus uel).

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.

Wiek: Kalendarz ok. 1800, bo ma Elżbietę, Stanisława, Piotra mężcz., Klarę, Jadwigę, a brak jest św. Tomasza z Akw. i Nawiedz. N. M. P. — Iluminacja mszału I wskazuje wg Klossa na lata 1820/30, zaś mszału II na ok. 1250 r. Propr. SS. mszału II nie ma form. św. Stanisława a form. św. Franciszka, Elżbiety i Klary są dopiero na ostatniej kartce dopisane.

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 193; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 352 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1403, perg., k. 311, 33,3 x 24 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Bożogrobców w Nysie po r. 1810 do BUWr. — Rubryka na k. 4r: sec. chorum Wratislaviensem. — Kolofon na k. 143v: Istum librum comparavit discretus vir civis in Rathibor dictus Geor[g]ius Koch et uxor ejus Elyzabeth. Ad honorem deo (!) et sanctorum apostolorum Petri et Pauli foris civitatem. Anno domini Mil^oCCCC^otercio. Orate pro eis. (Kościół Bożogrobców w Nysie jest pod wezw. św. Piotra i Pawła; w Raciborzu Bożogrobcy mieli prepozyturę). — Na k. 310v późniejsza notatka: Conventus Crucigerorum Nissensis (XVII w.), na k. 311r na dolnym marg.: 1597 S. R. P. — Na k. 185v na dolnym marg. notatka o konsekracji ołtarzy w kościele Piotra i Pawła i w szpitalu w r. 1486 przez sufragana wrocł. Jana IV.

Wiek: Kolofon podaje r. 1403; iluminacja jest pracą śląską ok. 1403 (Kloss); kalendarz ma św. Nawiedzenia N. M. P. (od r. 1389) a brak świąt piętnastowiecznych.

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 194; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9. Rodzina Koch (Kochan): Kochan Andrzej, 1455 stud. na U. J., 1473—85 kanonik w Raciborzu; por. Bauch, Schlesien s. 122.

IF 353 — Missale Cisterciense

Łac., w. XIV, inne w. XV, perg. i pap., k. 213, 31,2 x 23,3 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Cystersów w Kamieńcu Żąbkowickim po r. 1810 do BUWr. — Na k. 2r notatka: Monasteri B. M. in Camenz. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Klosters Camenz. — Memento vivorum w kanonie mszalnym ma tekst cysterski (brak: pro quibus tibi offerimus vel).

Wiek: Część pergaminowa (k. 1—204) z XIV wieku; brak form. św. Tomasza. Czternastowieczna tekstura gotycka; część papierowa (k. 205—13) z drugiej poł. w. XV.

Bibliografia: Katalog Göbera; Klapper, Nothelfer s. 161; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9; tenże: Niepokalane Poczęcie. „Ruch biblij. liturg.” R. 7: 1954 s. 108.

IF 354 — Missale Wratislaviense

Łac., pocz. w. XV, perg., k. 248, 34 x 25 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Rps był pierwotnie własnością kościoła św. Jana^{***} w Nysie, potem katedry nyskiej a po r. 1810 przeszedł do BUWr. — Kolofon na k. 247r: Iste liber datus est ecclesie sancti Johannis in antiqua civitate Nyssensi et pro ministerio altaris sancte crucis ibidem. Sit laus Deo Christo. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Doms zu Neisse. (W r. 1650 przeniesiono kolegiatę przy kościele św.

Jana do kościoła św. Jakuba; por. A. Kastner: Die Geschichte der Stadt Neisse. Bd. 2. Neisse 1854 s. 534 nn.). — Kalendarz śląski. — Rubryka: sec. chorum wrat. (k. 161v, 192v). Na tylnej wklejce notatka: Georgius Sutoris de Kozel anno 1489.

Wiek: Iluminacja kodeksu jest pracą śląską ok. r. 1400 i wykazuje wpływy czeskie (Kloss). — Ryt triplex występujący w kalendarzu wskazuje na w. XV. — Oktawa św. Jadwagi (od ok. r. 1400).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 103, 194; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 355 — Missale Wratislaviense

Lac., ok. r. 1380, perg., k. 341, 35 x 25 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Wotywnne Msze naryjne są bardzo zużyte (kościół kolegiacki w Gł. pod wezw. N. M. P.). — Iluminacja jest pracą śląską, pod wpływem czeskim (Kloss). — Rubryka: sec. chorum wrat. (k. 230r, 233v, 267v).

Wiek: Miniatury z ok. r. 1380 (Kloss). — W kal. św. Gotard nie ma rytu dupl. (od 1370) a brak jest św. Nawiedzenia N. M. P. (od 1389). — Mszę wotywną „contra mortalitatem” (od Klemensa VI, 1342—52) dopisano (k. 7v), jak również kolektę na św. Nawiedzenia N. M. P. (k. 319v).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 77, 194; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 356 — Missale Wratislaviense

Lac., przed r. 1415, perg., k. 312, 34 x 24 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Rubryka na k. 199r i 236v: sec. chorum wratisl. — Na k. 1r widnieje późniejszą ręką pisana nazwa „Paczkowis”, rps był może przez pewien czas w Paczkowie. Łączność kodeksu z Paczkowem pochodzi prawdopodobnie od Mikołaja z Oławy proboszcza w Paczkowie w latach 1384—90, który był równocześnie kanonikiem w Głogowie (por. Kopietz: Geschichte der katholischen Pfarrei Patschkau. „Zeitschr. f. Gesch. Schles.” Bd. 17: 1883 s. 98). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss).

Wiek: Miniatury wykonane ok. r. 1415 (Kloss). Sam kodeks wydaje się być starszym, bo brak w kal. św. Nawiedzenia N. M. P. (od 1389), którego form. jak i form. Bożego Ciała (od 1311) nieco późniejsza ręka dopisała na pocz. mszału (k. 8). — Na k. 312v dopisano form. de invencione Salvatoris in templo (po r. 1395).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 194; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 357 — Missale Wratislaviense

Lac., druga poł. XIV w., perg., k. 290, 36 x 25,5 cm, ilum., ok. r. 1470, bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Rubryka: sec. chorum wrat. (k. 180r).

Wiek: W Propr. SS. dopisano formularze Nawiedzenia N. M. P. (k. 118v), św Bernardyna, Ofiarowania N. M. P., Przemien. Pańskiego (k. 278v), M. B. Snieżnej

(k. 280r). — Miniatury wykonano dopiero ok. r. 1470 (Kloss). — Inicjały czternastowieczne. — Pismo: tekstura gotycka XIV w.

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 194; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 358 — Missale

Łac., ok. r. 1340/50, perg., k. 281, 33 x 23,5, ilum., kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1386 do kolegiaty św. Mikołaja w Otmuchowie, stąd po r. 1477 do kolegiaty św. Jana w Nysie, po r. 1650 do katedry nyskiej (kościół św. Jakuba), po r. 1810 do BUWr. — Święto Patrona klasztoru norbertańskiego we Wrocławiu ma w kal. kolor czerwony (festum fori, 6.VI., Vincentii episcopi et mart.). — Przedostatnia strofa prozy o św. Wincentym brzmi: *Vir beate uir insignis / cuius late fulget signis/ ciuitas Wratislaui.* — Rubryki o liturgii klasztornej (k. 103r, 181v). — Na iluminacji przed kanonem klęczący mnich w białym habicie z czarnym kapturem. — Notatki: *Missale hoc est Collegiate ecclesie sancti Nicolai.* — *Iste liber est ecclesie collegiate s. Johannis in Nissa* (k. 1r). — Naklejka Büschinga: *Aus der Bibliothek des Doms zu Neisse.* — Kolegiata w Otmuchowie założona w r. 1386, przeniesiona w r. 1477 do kościoła św. Jana w Nysie; por. A. Kastner: *Die Geschichte der Stadt Neisse*, Bd. 2, Neisse 1854 s. 357 i 534 nn.

Wiek: Miniatury wykonano w latach 1340/50 (Kloss). — W kal. brak św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389). — W Propr. SS. jest form. św. Tomasza, ale form. Nawiedzenia późniejsza ręką dopisała na końcu mszału.

Bibliografia: Katalog Göbera (kodeks pochodzi z klasztoru augustiańskiego lub norbertańskiego); Kloss s. 194 (uważa w/w. mnicha na miniaturze mylnie za Cystersa); Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 359 — Missale

Łac., ok. r. 1450, perg., k. 206, 37,4 x 27,5 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z Wrocławia, prawdopodobnie z kośc. św. M. Magdaleny, po r. 1810 do BUWr. — Notatka na wewn. stronie przedniej okładki: *Præsens liber emptus est per providum virum dominum Nicolaum Borgk civem Wratislaviensem ad lecturas quas honestissimus artium magister et scientificus vir Johannes Louffir ob salutem anime sue et suorum progenitorum fundavit, cuius anima requiescat in pace.* — Iluminacja pochodzi z pracowni wrocławskiej i wykazuje wpływ flamandzki (Kloss). — Kalendarz śląski.

Wiek: Proprium SS. zawiera formularz Nawiedzenia N. M. P. z oktawą (pocz. XV w.), brak świąt XV-wiecznych (Przemienienia Pańskiego, Ofiarowania N. M. P., M. B. Śnieżnej, Oktawy Wsz. Świętych, św. Bernardyna). — Kalendarz jest nieco młodszy, bo notuje pod 19.V. św. Bernardyna (kanon, 1450, mylnie: Bernhardi) i wymienia cztery razy ryt triplex (pierwsza poł. XV w.); brak natomiast świąt wprowadzonych w drugiej połowie XV w. — Miniatury wykonano dopiero ok. r. 1470 (Kloss).

Bibliografia: Katalog Göbera (datuje kodeks na drugą połowę XIV w. i przypuszcza, że mszał pochodzi z klasztoru Minorytów przy kościele św. Doroty we Wrocławiu); Kloss s. 154, 194—195; Schenk, św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9. O Mikołaju Borgk por. Bauch, Schulwesen s. 83—85, 88, 91, 143, 153 (Mi-

kołaj Borg rządcą administracyjny przy kościele Marii Magdaleny ok. r. 1450); Mikołaj Borgk zmarł przed r. 1455; Gottschalk s. 142: W r. 1455 zmarła Barbara Borgkynne, wdowa po kupcu Mikołaju Burg (= Borgk).

IF 360 — Missale Wratislaviense

Łac., pierwsza poł. XV w., perg., k. ok. 242, 36 x 25 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr, w latach 1945/58 w Moskwie. — Rubryka: sec. chorum wratislaviensem (k. 163r). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.

Wiek: W Propr. SS. jest form. Nawiedzenia N. M. P. (1389), święta późniejsze (Marie Nivis, Presentatio B. M. V., Transfiguratio Domini) zostały dopisane. — Iluminacja pochodzi z ok. r. 1415 (Kloss).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 195; Sawicka s. 66.

IF 361 — Missale

Łac., ok. r. 1472, perg., k. 155, 36 x 28 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1810 do BUWr. — Iluminacja jest pracą mistrza wrocławskiego (Kloss). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vincenz zu Breslau. — Superekslibris: godło opata Norbertanów wrocł. Jana IX Queschwitz (1586—96).

Wiek: Miniatury pochodzą z ok. r. 1472 i z tego samego warsztatu jak rps BMWr sygn. M 1130 z r. 1473 (por. kolofon tamże). Bersohn czytał jeszcze na pocz. kodeksu rok powstania 1472.

Bibliografia: Bersohn s. 48—49; Dobrowolski s. 191, 192 (ryc. 94); Katalog Göbera; Kloss s. 195 n; Schenk, św. Stanisław, passim; Schultz, Maler-Innung s. 186; Wojtkowski s. 9.

IF 362 — Missale Wratislaviense

Łac., r. 1463, pap. i perg. (k. 139—148), k. 329, 31 x 20,5 cm, ilum. (drzeworyt), bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Rubryka: sec. chorum wratislaviensem (k. 198r, 201v).

Wiek: Kolofon: Et sic est finis huius operis per me Mathiam Prothenum in Freynstadt [Kozuchów] feria quarta post visitacionis Marie anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tercio etc. Alleluia etc. (k. 326r).

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 363 — Missale (Delectus)

Łac., druga poł. w. XV, pap., k. 352, 31 x 21 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Ze Śląska, po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Propr. SS. zawiera święta kalendarza śląskiego. — Brak naklejki Büschinga, ale rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823 (s. 124).

Wiek: Znaki wodne XV w. (Briquet nr 14759, odmiana z lat 1436—42; nr 14832 z lat 1468—69). — Formularze Ofiarowania N. M. P. (1473) i Przemienienia Pańskiego (1469) dopisano.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 364 — Missale

Łac., druga poł. w. XIV, perg., k. 231, 35 x 27,5 cm, ilum., brak kart, bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr, w latach 1945—58 w Moskwie. — Notatka: *Canonicorum Regul. Sagoni ad D. V. catalogo inscriptus* (k. 1r, XVII w.). — Naklejka Büschinga: *Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan*. — Augustiański tekst na św. Stanisława (k. 189v). — Propr. SS. zawiera święta kalendarza śląskiego.

Wiek: Pismo: czternastowieczna tekstura gotycka. — Inicjał filigranowy na pocz. kanonu (inna ręka) nawiązuje jeszcze do tradycji trzynastowiecznej (plecionki). — Formularze św. Tomasz z Akwinu (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389) dopisano później (k. 227v, 10v). — Brak jeszcze święta translacji św. Stanisława (u Augustianów śląskich od połowy XIV w.) i świąt piętnastowiecznych.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 365 — Missale

Łac., druga poł. XIV w., perg., k. 311, 34 x 24,5 cm, ilum. wycięte, kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów w Żaganiu po r. 1810 do BUWr, w latach 1945—58 w Moskwie. — Notatka: *Catalogo inscriptus Canonicorum Regul. Sagoni ad D. V.* (XVII w.). — Naklejka Büschinga: *Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan*. — Kalendarz śląski. — Tekst typowy dla Augustianów na święto św. Stanisława (8.V., k. 217v). — *Oratio a cunctis* wymienia św. Augustyna (k. 282r).

Wiek: Pismo: Czternastowieczna tekstura gotycka. — Brak Nawiedzenia N. M. P. w kal. i w Propr. SS. (1389). — Brak świąt piętnastowiecznych.

Bibliografia: Katalog Göbera; H. Kowalewicz: *Dwie prozy maryjne*. „Ruch biblij. liturg.” R. 11: 1958 s. 332.

IF 366 — Missale Cisterciense (Delectus)

Łac., pierwsza poł. XIV w., perg., k. 187, 34 x 23,5 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Cystersów w Kamieńcu Żąbkowieckim po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — *Godło cysterskie* (k. 1). — Propr. SS. zawiera święta kal. śląskiego. — Specjalna modlitwa do św. Marii Magdaleny patronki kościoła kamienieckiego (k. 186r). — Naklejka Büschinga: *Aus der Bibliothek des Klosters Camenz*. — *Memento vivorum* w kanonie mszalnym ma tekst cysterski. — Iluminacja śląska (Kloss).

Wiek: Inicjały nawiązują jeszcze do tradycji trzynastowiecznej. — Iluminacja z ok. r. 1310 (Kloss).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 196; Sawicka s. 65.

IF 367 — Missale

Łac., druga poł. w. XIV, perg., k. 289, 31,5 x 23 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Augustianów we Wrocławiu po r. 1310 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Rubryki dotyczące liturgii klasztornej (k. 98r, 118r, 170v). — Rocznicza poświęcenia kościoła (*dedicatio huius ecclesie*) w niedzielę po św. Michale (kal.). — Odpis dokumentu pap. Marcina V (1417—31) dla opata klasztoru „na Piasku” (k. 1v). — *Superekslibris*: *Missale M.D.L.XX, AR* (tzn. Arena, znak

klasztoru na Piasku, in Arena). — Notatka: Bibliothecae B. V. M. in Arena Wratisl. inscriptus (k. 1r, XVII w.). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau.

Wiek: W Propr. SS. dopisano formularze Nawiedzenia N. M. P. (1389) i święt piętnastowiecznych. — Iluminacja jest nieco późniejsza.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 368 — Missale Cisterciense

Łac., pierwsza poł. w. XIV, perg., k. 215, 34 x 23,5 cm, bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru Cystersów w Jemielnicy po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Memento vivorum w kanonie mszalnym ma skrócony tekst cysterski (k. 127v). — Notatki: Monasterii Gemielnicensis wardt also eingebunden zur Neiss 1613 mense Februario Joh. Nucius abbas M[anu] pr[opria] (k. 1r). — Anno Domini 1307 constructum est Monast. Gemeln. J. Nucius abb. manu propria 15 octob. 1612. — Brak naklejki Büschinga, ale rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823.

Wiek: Pismo gotyckie archaizujące (długie s na końcu wyrazów), wg p. dr Waltera jednak już czternastowieczne. — Liczne święta XIII—XV w. uzupełniano (XIII w.: św. Franciszka, św. Jadwigi, św. Dominika, św. Elżbety, św. Piotra męcz., św. Roberta. — XIV w.: Boże Ciało, Tomasza z Akw., Nawiedzenia N. M. P. — XV w.: Ofiarowania N. M. P., Przemienienia Pańskiego, M. B. Śnieżnej).

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 369 — Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1420, perg., k. nlb 1, XVI, 352, 37 x 27 cm, ilum., kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Iluminacja jest pracą wrocławską pod wpływem Mikołaja z Nysy (Kloss). — Rubryka: sec. chorum wratislaviensem (k. 117v, 216r, 229r). — Kalendarz śląski.

Wiek: Kalendarz notuje święto M. B. Śnieżnej oraz osiem razy ryt triplex, co wskazuje na drugą połowę XV w. — Iluminację wykonano ok. r. 1420 (Kloss). — Sam kodeks wydaje się być starszym, bo formularz Nawiedzenia N. M. P. dopisano na końcu rękopisu (po r. 1389).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 99, 196; Schenk, Św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 370 — Missale Wratislaviense (Delectus)

Łac., przed r. 1467, pap. i perg. (kanon), k. 253, 29,5 x 20,5 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Rubryki: sec. chorum wratisl. (k. 97v, 101r). — Nieco późniejsze notatki wymieniające bractwo w Głogowie (r. 1468, k. 1r i k. 251r). — Dopisane modlitwy (k. 1v): contra haereticos zarządzona przez bpa Rudolfa (1468—82), pro pace et episcopo, zarządzona przez bpa Piotra Nowaka (1447—56). — Nota: Item iste liber pertinet ad altare fraternitatis in summo Glogovia quod consecratum est in honorem Sancti Johannis Baptiste et Sancti Laurentii martiris. Comparatus per dominum Heynricum Sculteti secundum ministrum ejusdem altaris et ministerii

anno domini MCCCCLXVII in vigilia Sancti Laurentii martiris. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.

Wiek: W Propr. SS. dopisano form. św. Bernardyna (1450), Ofiarowania N. M. P. (1473), brak form. Przemienienia Pańskiego (1469, jest tylko msza wotywna) i oktawy Wsz. Świętych (1450). — Henryk Sculteti, altaryzta przy kolegiacie glogowskiej ok. 1484—91. (P. Knötel).

Bibliografia: Katalog Göbera; P. Knötel: Der Dom zu Gross-Glogau, seine Baugeschichte und seine Denkmäler. „Schlesiens Vorzeit”. Bd. 5: 1894 s. 34 (Henryk Sculteti), s. 32 (o ołtarzu św. Jana Chrzciciela i św. Wawrzyńca w kolegiacie glog. oraz o bractwie załóż. w r. 1440).

IF 371 — Deutsches Messbuch

Staroniem., druga poł. XIV w., pap., k. 260, 30,5 x 21 cm. Zawiera Propr. de tempore od Niedzieli Wielkanocnej do 11 niedz. po Trójcy Przenajśw., resztę obejmują kodeksy IF 536 (Adwent do W. Soboty) i IF 564 (od 11 do 24 niedzieli po Trójcy).

Pochodzenie: Pisarzem jest „bruder Hartunk von Erphurt” (k. 87r). — Właścicielem był mgr Sigismundus Schoneknecht, augustianin. — Notatka: Canonorum Regul. Sagani ad D. V. Catalogo inscriptus (k. 1r, XVII w.). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan.

Wiek: Wg Göbera z drugiej poł. XIV w. — Zygmunt Schoneknecht magister, prepozyt w Zielonej Górze ok. r. 1484—89; por. Catalogus abbatum Saganensium. „Script. rer. siles.” Bd. 1 s. 371 przyp. 1, s. 405.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 372 — Missale

Łac., r. 1473, perg., k. 135, 35,5 x 24,5, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Pisarzem jest Klemens Crossen. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Klosters Leubus. — Superekslibris: I. F. C(onventus) L(ubensis) 1617. — Spis zmarłych z miejscowości Meleschitz (XV—XVI w.; Meleschwitz — Fünfteichen — Miłoszyce pow. Wrocław). — Iluminacja śląska (Kloss). — W latach 1945—58 w Moskwie. — Memento vivorum w kanonie ma tekst rzymski (nie cysterski).

Wiek: Nota: Anno (14) LXXIII° sabbato ante nativitatis Marie virginis. Finite sunt prefaciones (k. 65v). — Kolofon: Explicit Speciale per manus Clementis Crossen, finitum proxima feria secunda ante Simonis et Iude anno domini M^oCCCC^oLXXIII. Orate pro eo (k. 135v). — Iluminacja z r. 1473 (Kloss).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 196; Sawicka s. 67.

IF 373 — Missale (Delectus)

Łac., w. XIV—XV, k. 68, 31 x 22,5 cm, bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie por. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.

Wiek: Brak kalendarza oraz nieliczne formularze w Propr. SS. utrudniają dokładniejsze określenie czasu powstania kodeksu. — Wśród mszy maryjnych niema

jeszcze formularza Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Modlitwy contra paganos (Turcy) i pro pace (od ok. 1450, zob. rps IF 370) dopisano później (k. 66—67).

Bibliografia: Katalog Göbera; Molsdorf: Holzschnitte und Einblattdrucke in der Kgl. und Universitätsbibliothek zu Breslau, Strassburg 1907 nr 1 (dot. drzeworytu pochodzącego z tego kodeksu).

IF 374 — Missale (Delectus)

Łac., druga poł. w. XV, pap., k. 87, ok. 80 k. niezap., 31,5 x 21,5 cm, ilum. (koloryzowany drzeworyt), bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau.

Wiek: Znaki wodne z drugiej poł. XV w. Badecki nr 12 z lat 1460—1506; Briquet nr 11798 z lat 1447—84; nr 11759 z lat 1450—54; nr 14548, odmiana, z lat 1463—68; Piekosiński nr 1059 z r. 1463. — Formularz na Ofiarowanie N. M. P. (1473, k. 40).

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 375 — Missale

Łac., druga poł. w. XIV, perg., k. 106, 37 x 28 cm, ilum., kal., brak końca. — Zawiera formularze mszalne bez lekcji i ewangelii.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Na k. 1r zapisano dwa razy nazwisko Schachezabel. — Kalendarz śląski.

Wiek: W kal. brak Nawiedzenia N. M. P. (1389) i świąt piętnastowiecznych (Göber odczytał mylnie Marie ad martyres, 13.V, jako Marie Nivis). — W Propr. SS. młodsza ręka dopisała form. Nawiedzenia N. M. P. z oktawą (pocz. XV w.) — Na k. 7v dopisano kursywą piętnastowieczną modlitwę o pokój (wojny husyckie po r. 1420, albo niebezpieczeństwo tureckie po r. 1453).

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 376 — Missale (Delectus)

Łac., druga poł. w. XV, perg., k. 37, 30,5 x 22 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Notatka na wewn. stronie przedniej okładki: Ex testamento domini Valentini Wegehauth pro communi usu sacerdotum.

Wiek: Mszał zawiera formularze Ofiarowania N. M. P. (1473, k. 24r) i Przemienienia Pańskiego (1469, k. 37v). — Dopiska z rokiem 1483 (k. 37v). — Walenty Wegehauth (Wegehaupt) jest w r. 1491 altaryzstą przy kolegiacie w Głogowie (P. Knötel).

Bibliografia: Katalog Göbera; P. Knötel, jw. s. 35 (Walenty Wegehaupt).

IF 377 — Missale (Delectus)

Łac., druga poł. w. XV, perg. i pap., k. 53, 31,5 x 20 cm, bez kal.

Pochodzenie: Z kolegiaty w Głogowie po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Kollegiatstifts zu Glogau. — Mszał zawiera formularze kalendarza śląskiego. — Msze o św. Krzyżu i N. M. P. zajmują w kodeksie pierwsze miejsce, co wskazuje na przynależność mszału do ołtarza św. Krzyża i N. M. P. w kolegiacie głogowskiej. — Marginesowe dopiski: GL(ogovia) 1606, 1609 (k. 6v, 44v).

Wiek: Göber datuje kodeks na drugą poł. XV wieku. — Karty papierowe bez znaku wodnego.

Bibliografia: Katalog Göbera; P. Knötel, jw. s. 31 (o ołtarzu św. Krzyża i N. M. P. w kolegiacie głog.).

IF 379 — Liber capitularis et collectarius

Łac., pierwsza poł. w. XV, perg., k. 101, 29 x 20,5 cm, kal.

Pochodzenie: Rps pisany dla klasztoru cysterskiego w Mogile, w XVII w. w klasztorze Cysterek w Trzebnicy (może dar Mogiły po pożarze w Trzebnicy pod koniec XVI w. — uwaga dr M. Waltera), po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Kalendarz cystersko-mogilski (Commemoracio episcoporum Cracovien-sium; Dedicatio ecclesie nostre in Clara tumba; Commemoratio omnium monachorum; ryty zakonne). — Translacje św. Bartłomieja, patrona dolnego kościoła w Trzebnicy dopisano w XVII w. — Notatki kronikarskie w kal. dotyczące klasztoru w Trzebnicy (r. 1665. i 1667; jez. niem.). — Na wewn. stronie tylnej okładki nazwisko Anna Pakoslawskin (Anna V, ksieni trzebnicka 1652—53). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Jungfrauen Stifts Trebnitz.

Wiek: Kalendarz i Propr. SS. notują Nawiedzenie N. M. P., brak natomiast świąt wprowadzonych w drugiej poł. XV w.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 380 — Pontificale et Benedictionale

Łac., druga poł. w. XIV, perg., k. 126, 35,5 x 27 cm, bogato ilum., bez kal.

Pochodzenie: Rps pochodzi z Czech, z praskiego środowiska artystycznego czasów Karola IV (Göber, Kloss), był w klasztorze Cystersów w Kamieńcu Ząbkowickim, skąd przeszedł po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Klosters Camenz. — Nota: S. Marie in Camentz (k. 1r).

Wiek: Kloss datuje kodeks na ok. r. 1350, Göber na drugą poł. XIV w.

Bibliografia: Chroust, Taf. 4; Katalog Göbera; Kloss s. 57.

IF 385 — Graduale cum sequentiis et hymnis

Łac., r. 1319, perg. i pap., k. 197, 38 x 29 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1810 do BUWr. — Nota: A. d. 1319 comparatus est liber iste in honore s. Marie s. que Vincencij et omnium sanctorum sub domino abbate Johanne Saxone et sub priore domino Johanne do Novo Foro, scriptus autem et completus per manus Johannis dicti de Minden (k. 1r). — Proza o św. Wincentym bpie i męcz.,

6.VI., patronie klasztoru (k. 140v, Chevalier nr 15710). — Na wklejkach pap. na pocz. kodeksu rubryka iuxta Missale ordinis Praemonstratensium novissime anno 1663 editum. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vincenz zu Breslau.

Wiek: Formularz na Boże Ciało (1311) pisarz kodeksu umieścił dopiero po Propr. de tempore i missae defunctorum (k. 89r). — Nota o wykonaniu rękopisu w r. 1319 (zob. wyżej). — Iluminacja wg Klossa podobna do tej w Agendzie bpa Henryka 1302—19 (Bibl. Kap. Wrocł. rps 152, edycja A. Franz: Das Rituale des Bischofs Heinrich I v. Breslau, Freiburg i. Br. 1912). — Jan I był opatem w latach 1312—30 (Heyne).

Bibliografia: Katalog Göbera; J. Heyne: Dokumentirte Geschichte des Bisthums u. Hochstiftes Breslau, Bd. 1, Breslau 1860 s. 846 (opat Jan I); Kloss s. 43 (mylnie Antiphonarium); Schultz, Maler-Innung s. 171—172.

IF 386 — Graduale

Łac., w. XIV i XVI, perg. i (od k. 368) pap., k. 383, 31,5 x 23,5 cm, bez kal.

Pochodzenie: Prawdopodobnie z kościoła Bożogrobców w Nysie, gdzie w XVI w. kodeks uzupełniono; po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Rubryka: de sancta Hedvige patrona Slesie (k. 362v, XVI w.). Notatka: Scrip: per me Joann: Molitorem, Nissen: conf: cru: ordi: sepul: a: Jerosol: 69 (k. 368r, r. 1569). — Podwójny krzyż Bożogrobców (na marg. k. 311v i passim, XVI—XVII w.). — Brak naklejki Büschinga, ale rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823.

Wiek: Kyriale (do k. 31) z XV w. — Główna część kodeksu z XIV w.: Czternastowieczne inicjały filigranowe (np. „A”d te, k. 32v), czternastowieczna tekstura gotycka, brak św. Tomasza (1323), Bożego Ciała (1311, w prozachu dopisano sekwencję w XVI w.), Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Uzupełnienia na kartach pap. (od k. 368) z r. 1569.

Bibliografia: Katalog Göbera; A. Kastner: Geschichte der Stadt Neisse. Teil 2. Neisse 1854 s. 362 przyp. 2 (Jan Mollerus — Müller — Molitor Bożogrobiec nyski w r. 1591).

IF 387 — Graduale

Łac., druga poł. w. XV, perg., k. XVII, 291, 44,5 x 31,5 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Prawdopodobnie ze śląskiego klasztoru Augustianów po r. 1810 do BUWr; w latach 1945—58 w Moskwie. — Brak naklejki Büschinga ale rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823. — Na k. 1 iluminacja z kłęzącym mnichem (biały habit, szarawy kaptur, mitrowe nakrycie głowy). — Rubryki o liturgii klasztornej (passim). — Trzy sekwencje o św. Augustynie. — Tak zwana „epistola farcita” (lekcja w formie dialogu między lektorem i chórem, k. 278v—280 na Boże Narodzenie in galli cantu, por. „Lex. f. Theol. u. Kirche” III kol. 734), występująca na Śląsku w księgach Augustianów (informacja p. dr Woronczała — Wrocław).

Wiek: Pismo i notacja piętnastowieczna. — Formularze na Przemienienie Pańskie (1469) i M. B. Śnieżnej (koniec XV w.) umieszczono w dodatku (k. 282v, 288r).

Bibliografia: Katalog Göbera,

IF 390 — Antiphonarium

Łac., pierwsza poł. w. XIV, perg., k. 180, 46 x 32 cm, bez kal.

Pochodzenie: Nieustalone. Przed r. 1823 do BUWr: w latach 1945—58 w Moskwie. — Na marginesie zanotowano nazwiska Mathaeus Stibytius i David Kluge (k. 113v, 118r, XVII w.). — Brak naklejki Büschinga, rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823.

Wiek: Pismo i notacja czternastowieczna. — W Propr. SS. jest form. na Boże Ciało (k. 80v, 1311), brak późniejszych świąt.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 391 — Antiphonarium. Pars aestiva

Łac., druga poł. XV i w. XVI perg. i pap., k. 225, 51 x 32 cm, bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1810 do BUWr. — Officium pro sollemnitatem sanctissimam patris nostri Norberti (dop. po kanonizacji w r. 1582). — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vinzenz zu Breslau.

Wiek: Pismo wskazuje na drugą poł. XV w. (uwaga p. dr Waltera — Wrocław), uzupełnienia z XVI w. Göber datuje kodeks na pierwszą poł. XVI w.

Bibliografia: Katalog Göbera; Schenk, Św. Stanisław, passim; Wojtkowski s. 9.

IF 392 — Antiphonarium. Pars hiemalis

Łac., druga poł. w. XV, perg. i pap., k. 577, 53 x 37 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1810 do BUWr. — Naklejka Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vinzenz zu Breslau.

Wiek: Pismo i notacja wskazują na drugą poł. w. XV.

Bibliografia: Katalog Göbera.

IF 394 Antiphonarium. Pars aestiva

Łac., druga poł. w. XIII, perg., k. 201, 37 x 25 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru cysterskiego przed r. 1823 do BUWr. — Brak naklejki Büschinga. Rps figuruje w katalogu Friedricha z r. 1823. — Oficja mają układ monastyczny (benedyktyńsko-cysterski).

Wiek: Iluminacja (Kloss) i pismo (długie s na końcu słów) wskazują na w. XIII. — Brak św. Jadwigi (1267) i św. Stanisława (1253). — Dopisano św. Roberta (k. 68v, 1222), hymn na Boże Ciało (k. 201v, 1311), oficjum Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 196 n.

IF 395 — Antiphonarium

Łac., r. 1495, perg., k. 349, 48 x 35,5 cm, ilum., bez kal.

Pochodzenie: Z klasztoru św. Wincentego (Premonstratensów) we Wrocławiu po r. 1810 do BUWr. — Naklejki Büschinga: Aus der Bibliothek des Stiftes Sct. Vinzenz zu Breslau, dziś już nie ma, ale Kloss ją jeszcze wymienia (s. 197).

Formularz św. Wincentego męcz., patrona klasztoru, jest specjalnie ozdobiony i bardzo zużyty (k. 135). — Iluminacja jest pracą mistrza wrocławskiego B. T. (Kloss). — Kolofon na k. 344r: Liber antiphonarius in duas hyemalem videlicet et estivalem partes divisus a quodam immerito huius monasterii professo finitus feliciter. Ab anno incarnationis dominice M^oCCCC^oXCIV^{to} die mensis Decembris XV° reverendo patre domino Johanne de Lopschitz abbasiam regente, (Lopschitz = Leobschütz = Głubczyce). W inicjałach dopisano w XVI w. liczne nazwiska, nieraz z rokiem, jak np. F. Tobias Kopecz Bithomiensis cantor A. D. 1565 (k. 193r).

Wiek: Rps pochodzi wg kolofonu z r. 1495; miniatury wykonano w r. 1495 (Kloss); Jan (V) był opatem 1480—1505.

Bibliografia: Katalog Göbera; Kloss s. 197; Schenk, św. Stanisław, passim.

(c. d. n.)

DE MANUSRIPTIS LITURGICIS
IN BIBLIOTHECA MAXIMI LYCEI WRATISLAVIAE ASSERVATIS

S u m m a r i u m

Manuscripta liturgica seu sacra vocantur libri adhibendi ad publicum cultum divinum celebrandum. Qui libri distinguuntur in libros sacrificii (sacramentarium, missale, graduale, lectionarium, evangeliarium, sequentiarum), in libros divini officii recitandi (breviarium, antifonarium, lectionarium, homiliarium, psalterium breviarii, capitularium cum collectario, martyrologium, hymnarium) et in libros sacrarum functionum episcopi et curionis (pontificale, benedictionale, rituale seu agenda, processionale). Ad hanc supellectilem librorum vere liturgicorum pertinent codices rubricarum, qui exhibent ordinem cultus Dei usui cleri dioecesani (liber ordinum), vel religiosi (liber usuum, consuetudines) praescriptum. Praeterea hujc indici adiunximus expositiones hymnorum et sequentiarum, missalia, psalteria, libri prelatorii usui laicorum destinati et nonnunquam vernacula lingua scripti. Hoc corollarium non idem audit ac publica liturgica volumina Ecclesiae, nihilominus praebet textus investigandos, unde habes eos hic insertos. At interim praetermissa sunt multa fragmenta liturgica, passim sparsa in manuscriptis et libris vetustioris typographiae, uti scholia ipsius glutinata et assuta, vel his scidulis similia.

Perscrutandis manuscriptis liturgicis, tantum arte illuminatis, usque historia artis acerrime se accinxit. Nunc autem in inquirenda monumenta liturgica per suos viros doctos plures scientiae sedulo operam dant: ut historia liturgiae, Latina medii aevi poësis, musica ecclesiastica, ludi liturgici (mysteria), chronologia et ceterae. Inquisitiones peractae in liturgicos manu scriptos codices praestant, ut latius pateat eorum cognitio, ceteroquin parum in medio aevo apparentium.

Bibliotheca Maximi Lycei Wratislaviae (collectiones peculiare, quae sitae sunt ad plateam s. Hedvigis nr 4 „in Arenis”) fortasse continet locupletissimum in Polonia apparatus manuscriptorum liturgicorum cumulatam de copiis variarum biblio-

thecarum ante expleta bella mundana constitutarum; eiusmodi est ea, quae fuerat olim Bibliotheca Maximi Lycei, necnon ea, quae olim audit Bibliotheca Urbana, quae ante sonuit Bibliotheca ad templum ss. Petri et Pauli Legniciae statuta, tandem Bibliotheca olim Gymnasii Catholici Clodeciae fundata et aliae non nominatae.

Codices sacri prioris Bibliothecae Maximi Lycei remanent ex coenobiis Silesianis, ex templis collegiatis aliisque institutis ab Ecclesia conditis et anno 1810 ab Civitate abolitis. Quibus inveniendis codicibus praesto est ab Friedricho an. 1823 manuscriptum oscitanter factum inventarium ac duo codicilli typis confecti an. 1938/39 catalogi, necnon manu concinnatus praecurrens an. 1945 elenchus Goeberanus. Qui autem nunc sit status illorum codicum indicat recensio pittaciaria manuscriptorum (scidulis exhibita).

Hicce index non tenet locum catalogi, certiores tantum reddit scientiae investigatores aliunde venientes, saepius parum peritos Wratislaviensium codicum liturgicorum.